

פסק הדין של בית המשפט העליון שמצמצם את הגדרת הידועים בציבור

העליון דן בשאלה מתי זוג יחשב לידוע בציבור לצורך זכאות לתשלום פיצוי בעקבות מוות בתאונה • השופטים: הכוונה להינשא לא מהווה אינדיקציה לרצון הזוג להחיל זכויות לפני הנישואים

כידועים בציבור דלה וחסרה, ומבוססת בעיקרו של דבר על מגורים משותפים במשך כשנה וחצי. משתקופה זו עומדת לברכה, אין די בה כדי לקבוע כי בני הזוג התכוונו להחיל על מערכת היחסים ביניהם חובות וזכויות משל היו נשואים", קבעה וילנר.

בני הזוג היו "מנועי חיתון" מאחר שהמנוחה יהודייה וכן הזוג אינו יהודי. במקרים אלו בתי המשפט נוהגים להפחית את הרף הראייתי בבחינה מדוע בחרו הצדדים שלא להינשא. במקרה הנוכחי קובעים השופטים כי העובדה שבני הזוג מנועי חיתון לא מצדיקה להנמיך את הרף הראייתי מאחר שיכלו למסד את הקשר בנישואין אזרחיים, ואכן התכוונו לכך. כלומר, לא מתקיים קשר סיבתי בין היותם מנועי חיתון לפי הדין הדתי ובין העובדה שלא נישאו.

יעל וילנר,
שופטת בית
המשפט
העליון

צילום: דוברות הרשות השופטת

עיקרי הפסיקה של העליון

לא מספיקים מגורים משותפים. דרושים פרמטרים אובייקטיביים כגון חשבון בנק משותף, איחוד כתובות רשמי, ילדים משותפים

כוונה להינשא בעתיד לא מהווה אינדיקציה לרצונם להחיל זכויות לפני מועד הנישואים

העובדה שבני זוג הם פסולי חיתון לא מצדיקה להכרה בהם בהכרח בשל קיומם של נישואים אזרחיים

פסק הדין נגד המגמה להרחיב את הגדרה

פרופ' שחר ליפשיץ, מומחה לדיני משפחה וירושה באוניברסיטת בר אילן, ויועץ במחלקת לקוחות פרטיים והעברות בין-דוריות במשרד פישר (FBC), שמאמרו מצוטטים בפסק הדין, אומר כי "פסק הדין ניצב כנגד המגמה של בתי המשפט להרחיב את הגדרת ידועים בציבור, תוך דרישה לפרק זמן משמעותי של חיים יחדיו ואינדיקציות חיצוניות כגון חשבון בנק".

ליפשיץ מוכיח כי בעבר הוכרו בני זוג גם לאחר תקופת חיים קצרה וגם כאשר לא התגוררו יחד ולא היה להם חשבון בנק משותף.

ליפשיץ המליץ על הגדרה ברורה יותר בחוק הירושה (שטרם נחקק). אבל הוא מדגיש כי "דווקא במקרה הספציפי, בנסיבות המיוחדות של חוק סוציאלי העוסק בפיצוי מי שבן זוגו נפגע מתאונת דרכים, בני זוג שחיו יחד שנה וחצי, ובמיוחד לאור הכוונה המוכחת להינשא בעוד שלושה חודשים, התוצאה של פסק הדין פוגעת מדי בכך הזוג שנותר בחיים. במבט צופה פני עתיד, בני זוג יצטרכו לשקול לעגן באופן משפטי את יחסיהם בהסכם משפטי מחייב, שכן אחרת ימצאו את עצמם חשופים ללא הגנה".

"פסק הדין מקדש את המוסד הזוגי", אומר עו"ד אוהד הופמן ממשרד הופמן & פרידנברג, המתמחה בענייני משפחה וירושה. לדבריו, בית המשפט מבהיר כי כוונה להינשא אינה מעניקה בהכרח זכויות רכושיות. "קשר שכזה ייבחן על פי הנסיבות של כל מקרה, ולא דווקא על פי כוונה או היעדר כוונה להינשא". לדבריו, "בית המשפט שומר על יציבות דרישות הסף להכרה במערכת זוגית שכזו".

ניצן שפיר

בית המשפט העליון קיבל כיום שני ערעור שהגישה חברת שלמה ביטוח, וצמצם בכך את ההכרה בידועים בציבור בישראל. כיום אין הגדרה בחוק לידועים בציבור, והפסיקה עיצבה את הכללים. ההגדרה אם בני זוג נחשבים לפי המשפט "ידועים בציבור" היא בעלת חשיבות רבה, מאחר שהיא משליכה על הזכויות והחובות ביניהם וכלפי צדדים שלישיים. אין מינימום של מגורים יחד ואין מבחנים אובייקטיביים מוגדרים.

המקרה הנוכחי עסק בתביעה לפיצויים שהגיש אדם שבת זוגו נהרגה בתאונת דרכים קטלנית. הוא ביקש לקבל פיצויים מחברת הביטוח לפי חוק פיצויים לתאונות דרכים כולו. לשם כך נדרש בית המשפט לבחון האם בני הזוג היו ידועים בציבור.

בני הזוג חיו יחד במשך שנה וחצי בדירה שכורה. הם החליטו להתחתן בנישואין אזרחיים מחוץ לישראל והמועד נקבע למאי 2017, אך במרץ באותה שנה נהרגה האישה בתאונה. הורי המנוחה ובן הזוג תבעו את חברת הביטוח. בן הזוג טען כי היה תלוי במנוחה כלכלית, ולכן זכאי לפיצויים למרות שאינו מוטב בפוליסה. בית משפט השלום קבע כי ניתן לראות בקשר בין בני הזוג כידועים בציבור ולכן בן הזוג זכאי לפיצוי. חברת הביטוח הגישה ערעור למחוזי, שנדחה, והמשיכה והגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון.

השופטת יעל וילנר, שאליה הצטרפו השופטים יצחק עמית ודוד מיניץ, קיבלה את הערעור, וקבעה כי בני הזוג לא היו ידועים בציבור, ולכן הגבר אינו זכאי לפיצוי. ככלל, הפסיקה קובעת כי בני זוג יוכרו כידועים בציבור אם התכוונו לקיים מערכת יחסים בעלת השלכות משפטיות הכוללות זכויות וחובות הנובעות מדיני הנישואין.

ההחלטה להינשא אינה מהווה אינדיקציה

נקבע כי לא ניתן לראות בכוונה בני הזוג להינשא בעתיד אינדיקציה לרצונם להחיל על מערכת יחסיהם כבר במועד התאונה את החובות המשפטיות הנובעות מנישואין. עוד קבעה שלא מן הנמנע שיש בכוונה זו אף להעיד על כך שבני הזוג לא התכוונו להחיל חובות כאמור באותו מועד.

השופטת וילנר לא הבחינה בין כוונה להינשא בנישואין אזרחיים לבין כוונה להינשא בנישואין לפי הדין הדתי. "ההצעה על הכוונה להינשא, אינה מהווה, כשלעצמה, את 'קו התפר' על ציר הזמן בין היותם

חברים לבין היותם ידועים בציבור", קבעה וילנר. היא הוסיפה כי אפשר גם לראות בכוונה להינשא כ"הסכמה מכללא" לכך שההשלכות הנובעות מסטטוס הנישואין יחולו רק לאחר מועד הנישואין. לכן נקבע כי במועד התאונה בני הזוג לא התכוונו להחיל על מערכת יחסיהם את ההשלכות האזרחית כלכליות הנובעות מנישואין. המחוקק לא קבע את הזמן הנדרש כדי שהזוג יוכר כידועים בציבור. וילנר ציינה כי בתזכיר חוק הירושה שטרם חוקק צוין פרק זמן של שלוש שנים כמקום חזקת בני זוג.

השופטת מדגישה כי ייתכנו מקרים שבהם בני הזוג יתגוררו יחד תקופה קצרה יותר, ויוכרו כידועים בציבור, אך הדבר תלוי ראיות ממשיות המעידות על כוונתם: למשל חשבון בנק משותף, רישום של כתובת המגורים באופן רשמי, ילדים משותפים, טקס פורמלי למיסוד הקשר.

ביהמ"ש סבר כי לא היו ראיות לכך שהשניים ניהלו משטר רכושי משותף. לא היה להם חשבון בנק משותף והייתה הפרדה רכושית. בן הזוג לא היה מוטב בפוליסת הביטוח של המנוחה, אלא רק הוריה. כתובת הביטוח של הרשמית של המנוחה הייתה בית הוריה והרכב שלה היה רשום על שמה בלבד. "התשתית להכרה בכני הזוג